

УДК 811.161.2'371'06 (043.3)

КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНИЙ КОМПОНЕНТ В ЕПІСТОЛЯРІЇ М. М. КОЦЮБИНСЬКОГО (ТЕОРЕТИЧНІ ЗАУВАЖЕННЯ)

Анатолій НАЙРУЛІН

*Луганський національний університет імені Тараса Шевченка,
кафедра української філології та загального мовознавства,
вул. Оборонна, 2, Луганськ, Україна, 91011,
e-mail: kaf.filol.lny@yandex.ua*

У статті розглянуто вираження культурно-історичного компонента в епістолярії М. М. Коцюбинського. Наголошено, що культурно-історичний компонент в епістолярному тексті виявляє себе у двох аспектах – лінгвістичному й культурологічному – і містить важливу культурно-історичну інформацію про певну епоху.

Ключові слова: епістолярій, культурно-історичний компонент, культурно-історична інформація.

Свідомість мовця, яка реалізує себе у змісті мовних одиниць, їхніх значень, асоційовано з його культурою як представника певного етносу. Епістолярій є багатющим джерелом етнічної культури. Елементи епістолярного тексту можуть вплітатися в тканину інших текстів, схрещуватися з ними й утворювати “текст у тексті”, під яким розуміємо культуру як ієрархічно вищий і “складно побудований текст” [22, с. 440]. Виходячи з цього, метою нашого дослідження є виявлення культурно-історичного компонента в листах одного з найталановитіших письменників-класиків М. М. Коцюбинського. Як зазначає Г. М. Яворська, “при нормативно-прескриптивному підході до мови мовні одиниці оцінюються й інтерпретуються в термінах культури” [36, с. 153]. Сукупність же культурних значень – це соціальні, естетичні, політичні та ін. конотації (Л. Сльмлев, Г. М. Яворська) [36, с. 153]. Тому дослідження конотацій в епістолярії стає актуальним і необхідним не лише в лінгвістичному, а й у культурологічному плані, оскільки епістолярний стиль, як і будь-який стиль, – це “різновид творчої мовної діяльності, тип мовомислення, мовної поведінки в колективно усвідомлених ситуаціях спілкування, дотримання умов комунікації в різних сферах культури” [2, с. 119].

Отже, лінгвостилістика набуває тісних зв'язків з лінгвокультурологією, яка “вивчає фіксацію в мові, етнотекстах і дискурсивній практиці духовної й матеріальної культури народу [...] символічних способів матеріального й духовного усвідомлення світу певним етносом, відтворених у його ідеях, схемах мислення й

поведінки, системі етичних і естетичних цінностей, нормах, звичаях... тощо” [31, с. 254].

Як зазначає М. П. Комлев, “ідея зв’язку культури й мови сягає ще XVII ст., але цілеспрямована розробка цієї проблеми розпочалася з кінця минулого століття. Правильні вказівки на культурний контекст можна знайти в другій половині XIX століття в Г. Штейнталя. Пошуки культурної конотації ведуться перш за все у напрямку вивчення структурно-семантичного розвитку мови, тому що мова є соціальне явище, яке несе відбиток матеріальної й духовної культури суспільства” [9, с. 117]. Важливою в плані зв’язку мови й культури є також думка А. І. Кравченка, який зауважує, що “мова відбиває ідеали й відношення, що існують у певній культурі. Завдяки мові члени цього суспільства навчаються багато чому, у тому числі й структурі сприйняття. Ми розуміємо й сприймаємо світ не таким, як він існує, а лише таким, яким він спроектований на екран культури й виражений у мові” [17, с. 666]. А. Вежицька у своїх працях висуває положення про взаємозв’язок і нерозривність мови й культури [37], про відображення в мові певної культури [38], про існування в кожній мові слів, міцно пов’язаних з певною культурою [39, с. 32]. Через те, на думку Ю. С. Степанова, термін культура в європейській традиції стає терміном лінгвістики [35, с. 96]. Тому, як зауважує В. А. Маслова, “усе мовознавство пронизане культурно-історичним змістом, бо своїм предметом має мову, яка є умовою, основою й продуктом культури” [23, с. 8]. Через те “всьяке зазіхання на культуру ставить під загрозу мову і всякі обмеження мови є загрозою для культури” [8, с. 142]. Як зазначає Л. І. Мацько, “якщо культуру розглядати як “складний феномен життя певної групи, етносу чи цивілізації, що являє собою збережені в їх колективній пам’яті символічні способи матеріального й духовного усвідомлення світу, моделі його пізнання й інтерпретації, а також способи існування представників різних народів, одного етносу або певної його групи”, то мова є складовою частиною цього феномена поруч зі свідомістю” [24]. Отож мова якнайтісніше пов’язана з культурою: “вона проростає в неї, розвивається в ній і виражає її” [23, с. 9]. “На основі цієї ідеї, – зауважує далі В. А. Маслова, – постала нова наука – лінгвокультурологія ... – галузь лінгвістики, яка виникла на стику лінгвістики й культурології і яка досліджує прояви культури народу, які відбилися й закріпилися в мові” [23, с. 9].

Український письменницький епістолярій несе в собі важливу культурно-історичну інформацію про особливості певної творчої доби, про мистецькі пошуки, суспільно-політичні погляди й уподобання, про проблеми літератури та мови тощо. У листах митців художнього слова українська мова стає не лише засобом спілкування, вираження думок, почуттів і т. ін., а й “інструментом реанімації національної свідомості” [30, с. 146], важливим складником українознавства, явищем суспільно-історичним, адже в листах значну увагу приділено доленосним питанням розвитку нашої мови, а, як зауважує С. Я. Єрмоленко, “доля мови віддзеркалює долю національної культури, літератури, писемних пам’яток, долю рідномовної школи” [3, с. 400]. Отже, зв’язок мови й культури в українському письменницькому епістолярії стає ще більш очевидним, оскільки рідна мова – це

важливий і необхідний компонент національної культури, бо саме “мова забезпечує вічність культури” [8, с. 142].

Як відомо, культурна інформація “має чотири способи представлення в мові й мовленні, зокрема на підставі 1) культурних сем, які позначають культурні реалії; 2) культурного фону як ідеологічно маркованого культурного змісту номінативних одиниць; 3) культурних концептів; 4) культурної конотації як оцінних, емоційних, експресивних і функціонально-стилістичних відтінків значення мовних одиниць, зумовлених культурними пріоритетами й установками” [32, с. 272 – 273].

Знакові одиниці мови мають потужний культурно-інформаційний потенціал, репрезентований через лінгвокультуреми – “мовний знак, який містить культурну інформацію” і в плані форми “може відповідати лексемі, словосполученню, тексту” [32, с. 303]. У згадуваному дослідженні Л. І. Мацько визначає дев’ять типів таких мовних знаків: лінгвокультуреми-реалії, сигніфікативні, конотативні, трохеїчні, денотативні лінгвокультуреми, лінгвокультуреми-фразеологізми, лінгвокультуреми – народні номени, символіко-предметні, символіко-етикетні лінгвокультуреми [24].

Наявність окремих лінгвокультурем, а також культурних і суміжних конотацій становить собою культурно-історичний компонент мовної семантики в українському письменницькому епістолярії другої половини XIX – початку XX століття, який може бути виявлено через: 1) поповнення словникового складу літературної мови, а отже й розширення її виражальних засобів за рахунок різноманітних новотворів, метафоричних перенесень та ін.; 2) наявність діалектизмів (із сучасного погляду) як елемента мовного пристосування до адресата й орієнтації на вироблення синтетичного характеру літературної мови; 3) спробу інтелектуалізації літературної мови за рахунок поповнення її словами-запозиченнями та термінами з європейських мов.

Виходячи із сказаного, вважаємо, що знаковою в розвитку української культури є постать найпомітнішого представника в нашій літературі М. М. Коцюбинського, епістолярій якого все ще залишається малодослідженим порівняно з художньою спадщиною. Відомо, що аналізу життя й творчості письменника присвячено чимало досліджень і в літературознавчому, і в мовознавчому, і в культурологічному аспектах. У цій значній кількості праць, безперечно, використано покликання на листи письменника, найчастіше як біографічний матеріал, коментар до художніх творів, розкриття філософського, естетичного, літературного кредо. Але до нашого часу так і немає окремого дослідження епістолярію М. М. Коцюбинського, хоча ще в 1919 р. короткий огляд листовної спадщини письменника здійснив В. Міяковський, який зазначив, що листи Коцюбинського дадуть найкращий матеріал не лише для його біографії, а й для “відбудування всього оточення письменника” [26, с. 1442]. Зауважимо, що важлива роль у збиранні й підготовці до друку епістолярію М. М. Коцюбинського належить С. О. Єфремову, що підтверджує лист до Є. Х. Чикаленка від 26 лютого 1928 р., у якому читаємо: “Поміж іншою роботою працюю над листуванням Коцюбинського, упорядковуючи їх до друку. Поміж Вашими матеріалами я бачив є десятків зо два листів Коцюбинського, починаючи з 1908 р. Отже, прохаю Вас – 1) дозволити їх використати і 2) допомогти

відшукати листи з попереднього часу, бо ж, очевидно, Ви з ним почали не з 1908 р. листуватися. Де можуть бути ті листи, яких не видно серед Вашого матеріалу?

Є ще й третє прохання. Здається, з Коцюбинським листувалася Вікторія Євгенівна. Прохаю Вас запитати її при okazji – чи не збереглися листи Коцюбинського, і коли збереглися, то чи можна їх взяти до мого видання і де їх дістати? Всіх листів Коцюбинського зібрав уже з 500. На початок не зле” [19, с. 119]. Значну роботу в цьому напрямку провів ще в 30-х рр. ХХ ст. І. І. Стебун, який підготував і видав листи М. М. Коцюбинського до О. І. Аплаксіної (328 листів) [21]. Щоправда, “його листи до коханої, видані у 1938 році, стали бібліографічною рідкістю” [18, с. 188], тому вже в більш близький до нас час їх було перевидано [34]. У 2008 р. було опубліковано вже 335 листів до О. І. Аплаксіної, упорядкованих В. Панченком [13]. На початку 60-х рр. минулого століття побачило світ шеститомне видання творів М. М. Коцюбинського, у якому епістолярні джерела вміщено в 5-му і 6-му томах [14] (разом з додатками 773 листи). У 70-х рр. ХХ ст. було здійснено видання творів письменника в семи томах, у якому листи подано в 5-му, 6-му та 7-му томах [15]. За кількістю листів це одне з найбільших зібрань творів М. М. Коцюбинського, тут вміщено разом з додатками 898 листів. До 100-річчя від дня народження письменника І. М. Коцюбинська та М. М. Олійник підготували до видання листи до Богдана Лепкого, Христі Алчевської, Миколи Федюшки, вміщено відомості про чотири листи до Д. І. Яворницького, один з них від 2.11.1902 р. поданий за автографом [10, с. 104–107]. Відомості про неопубліковані листи до М. С. Грушевського, зрозуміло з яких причин, знаходимо в доробку В. Дудка [16, с. 120–123]. Цей же дослідник уперше в повному обсязі відтворив лист до українського письменника Г. А. Коваленка-Коломацького [1, с. 135]. Видання листів Ганни Барвінок до М. М. Коцюбинського (4 листи) [6, с. 68–70] та М. К. Вороного (9 листів) [7, с. 46–48] здійснила завідувачка відділу Чернігівського літературно-меморіального музею Михайла Коцюбинського Л. І. Зеленська. Вона ж є одним з укладачів кількатомного видання листів до М. М. Коцюбинського, що побачило світ у 2002–2003 рр. [20]. Цьому ж епістолярному збірнику присвячено матеріали М. Коцюбинської, у яких зазначено: “Кількісні параметри цього видання вражають: до 1200 листів від 265 адресатів, серед них досить значні, навіть кількісно, персональні масиви текстів: В. Гнатюк – 100 листів, М. Грушевський – 63, М. Могилянський – понад 70, С. Єфремов – до 40, В. Леонтович – 42, В. Винниченко – 24, А. Чайковський – 23, Є. Чикаленко – 46 тощо. ... До того листування дає змогу відчувати зіткнення думок, різних поглядів – це діалог, багатоголосся, це, так би мовити, історія, оркестрована на людські голоси” [11, с. 3].

Отже, незважаючи на таку кількість епістолярного матеріалу, в українському мовознавстві практично не існує окремого дослідження епістолярної спадщини письменника-класика. Автори підручника зі стилістики української мови проблему вбачають у соціолінгвістичних чинниках: “Заборона та всілякі утиски української мови позначилися на тому, що листи українською мовою не писали або писали мало, та якщо й писали, то їх видавали рідко, малим накладом, вони не популяризувалися. Увага до них у тому числі й мовна не схвалювалася” [25, с. 297].

Уважаємо, що на сучасному етапі розвитку української лінгвістичної науки назріло питання щодо розв'язання цієї проблеми, бо “мова листування увібрала в себе багатство і красу народної мови, різноманітність, гнучкість її форми. У листах – переданий мовними засобами іскрометний гумор, філософські роздуми, серйозні наукові міркування” [4, с. 194]. Щодо значення епістолярної спадщини М. М. Коцюбинського М. М. Пилинський зауважував: “Для історії стилістичних різновидів української мови його листи є насамперед безцінними документами фіксованого на письмі усного літературного мовлення. Звичайно, не слід забувати, що ці листи писав видатний письменник, може, чи не найкращий стиліст в історії української літератури. А все ж таки вони є і об'єктивним показником того високого рівня виробленості, якого досягли норми українського літературного мовлення на початок ХХ ст.” [28, с. 196]. Тож лінгвістичні дослідження письменницького епістолярію стають дедалі більш актуальними й щодо вивчення ідіостилю, становлення норм української літературної мови, вивчення мовних одиниць, культурно-історичних і прагмалінгвальних, а отже і конотативних особливостей епістолярного тексту саме на матеріалі листовних джерел окремого письменника, бо саме “листи дають змогу відчутти безпосередність і глибину самовираження – навіть повніше й достовірніше, ніж ліричні твори, де дається взнаки більший елемент художньої “сконструйованості” [12, с. 47].

Для більш-менш ґрунтовного лінгвістичного дослідження епістолярію М. М. Коцюбинського вагоме значення мають згадувана монографія М. М. Пилинського [28] та колективна монографія “Жанри і стилі в історії української літературної мови” [4, с. 166–167, 176–177, 179–180, 182–183, 185–187, 190–192]. Значним доробком, у якому висвітлено погляди М. М. Коцюбинського на актуальні проблеми української літературної мови й науки про мову тогочасного періоду, є монографія В. І. Статеевої, у якій з більш ніж 280 посилань на різноманітні джерела 110 становлять листи М. М. Коцюбинського [33]. З погляду мовленнєвого етикету та мовної культури епістолярного спілкування листовну спадщину Михайла Коцюбинського представлено дослідженнями Н. М. Журавльової [5, с. 63–68], Є. Рамазанової [29, с. 294–296], Ю. В. Новикової [27, с. 619–624].

Листування М. М. Коцюбинського свідчить про широкі особисті й творчі зв'язки з письменниками, громадськими діячами, науковцями всієї України. Його епістолярій дає уяву про ту культурно-історичну епоху та її представників. Письменник листувався не лише з наддніпрянцями (збереглися листи до Панаса Мирного, І. Нечуя-Левицького, Б. Грінченка, М. Чернявського, В. Винниченка, М. Вороного), а й з адресатами із Західної України (про що свідчить листування з І. Франком, В. Гнатюком, О. Маковеем, К. Паньківським, Н. Кобринською, В. Стефаником, О. Кобилянською, М. Грушевським). Важливим фактом щодо цього є те, що перші зрілі листи М. М. Коцюбинського за 1890–1892 рр. адресовано саме представникам Галичини: І. Белею, І. Франку, О. Барвінському, В. Лукичу, В. Шухевичу. Значна заслуга в тому, що ці листи побачили світ і стали надбанням нашої історії, належить відомому українському літературознавцеві М. С. Возняку. Така орієнтація на Захід представника підросійської України зумовлена тією

відвертою антиукраїнською національною політикою Російської імперії, спрямованою перш за все на заборону української мови, а як наслідок – і на процеси гальмування розвитку нашої культури в цілому, тому більшість українських письменників свої твори видавали у Львові, який у той час, безперечно, став головним культурним центром України, що, звичайно, усвідомлювала вітчизняна письменницька громада й на Заході її, і на Сході.

Тому для з'ясування змісту дефініції “культурно-історичний компонент” в епістолярному тексті вагомим є культурологічний аспект листування, тобто тематика листів, спрямована на відображення найактуальніших проблем вітчизняного культуротворення, основними з яких були: 1) просвітницькі справи, пов'язані з популяризацією творів української літератури серед простого люду та дітей; 2) перекладацькі справи, спрямовані на ознайомлення широкого українського загалу з найкращими надбаннями світової літератури рідною мовою, а також на ознайомлення європейського читача з творами вітчизняного мистецтва слова; 3) актуальні художньо-естетичні домінанти, орієнтовані на найкращі зразки європейської літератури; 4) питання уніфікації й нормалізації української літературної мови та правопису; 5) обстоювання принципу самостійності української мови та її поліфункціональності; 6) порушення питання освіти рідною мовою, що було своєрідним кроком на шляху виборення українцями своєї незалежності та подальшого створення власної держави; 7) розробки в галузі української етнографії, що сприяли поширенню інформації про наш народ, про його самобутність, особливості його світовідчуття та світосприйняття. Усе це в листуванні підкреслено передусім культурними, ідеологічними та іншими суміжними з ними конотаціями. Таким чином, культурно-історичний компонент в епістолярному тексті закономірно буде виявлено у двох аспектах – лінгвістичному й культурологічному, які становлять тут єдиний і непорушний комплекс, оскільки мова і культура – це ті дві нерозривні знакові системи, які не можуть функціонувати оптимально одна без одної, оскільки знаки культури реалізовано мовними знаками.

Отже, аналіз культурно-історичного компонента в письменницькому епістолярії стає необхідним, актуальним і перспективним як вияв важливої культурно-історичної інформації про відповідну епоху через призму мовного й позамовного.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дудко В. “Ваш щирий М. Коцюбинський”: (Ще один автограф письменника) / В. Дудко // Київ. – 1990. – № 1. – С. 135–139.
2. Єрмоленко С. Я. Лінгвостилістика: основні поняття, напрями й методи дослідження / С. Я. Єрмоленко // Мовознавство. – 2005. – № 3–4. – С. 112–125.
3. Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності: (стилістика та культура мови) / С. Я. Єрмоленко. – К.: Довіра, 1999. – 431 с.
4. Жанри і стилі в історії української літературної мови. – К.: Наук. думка, 1989. – 288 с.

5. Журавльова Н. М. Листи М. Коцюбинського – вірєць високої мовної культури / Н. М. Журавльова // Зб. наук.-практ. конф., присв. 130-річчю з дня народження Михайла Коцюбинського. – Чернігів, 1994. – С. 63–68.
6. Зеленська Л. І. Листи Ганни Барвінок до М. Коцюбинського / Л. І. Зеленська // Укр. мова і л-ра в шк. – 1990. – № 10. – С. 68–70.
7. Зеленська Л. І. Листи Миколи Вороного до М. Коцюбинського / Л. І. Зеленська // Укр. мова і л-ра в шк. – 1992. – № 11–12. – С. 46–49.
8. Іванишин В. Мова і нація / В. Іванишин, Я. Радевич-Винницький. – Дрогобич : Вид. фірма “Відродження”, 1994. – 218 с.
9. Комлев Н. П. Компоненты содержательной структуры слова / Н. П. Комлев. – изд. 3-е, стереотип. – М. : КомКнига, 2006. – 192 с.
10. Коцюбинська І. М. З неопублікованого листування письменника / І. М. Коцюбинська, М. М. Олійник // Рад. літературознавство. – 1964. – № 4. – С. 104–107.
11. Коцюбинська М. Голос доби. За “Листами до Михайла Коцюбинського” / М. Коцюбинська // Укр. мова та л-ра. – 2004. – № 6. – С. 1–15.
12. Коцюбинська М. “Зафіксоване і нетлінне”: Роздуми про епістолярну творчість / М. Коцюбинська. – К. : Дух і літера. Харк. правозахисна група, 2001. – 300 с.
13. Коцюбинський М. Листи до Олександри Аплаксіної / Михайло Коцюбинський. – К. : Часопис “Критика”, 2008. – 640 с.
14. Коцюбинський М. М. Твори : у 6 т. / М. М. Коцюбинський. – К. : Вид-во АН УРСР. – Т. 5. – 1961. – 464 с. ; Т. 6. – 1962. – 492 с.
15. Коцюбинський М. М. Твори : у 7 т. / М. М. Коцюбинський. – К. : Наук. думка. – Т. 5. – 1974. – 431 с. ; Т. 6. – 1975. – 311 с. ; Т. 7. – 1975. – 415 с.
16. Коцюбинський М. М. Фрагменти епістолярного діалогу : (неопубліковані листи М. М. Коцюбинського до М. С. Грушевського) / публ. та вступ В. Дудка // Дніпро. – 1989. – № 9. – С. 120–123.
17. Кравченко А. И. Культурология : словарь / А. И. Кравченко. – М. : Академ. проект, 2000. – 671 с.
18. Кузнецов Ю. Б. Слідами феї Моргани: Вивчення творчості М. М. Коцюбинського в школі : посіб. для вчителя / Ю. Б. Кузнецов, П. І. Орлик. – К. : Рад. шк., 1990. – 208 с.
19. Лист С. Єфремова до Є. Чикаленка від 26.ІІ.1928 р. // Укр. історик. – 1975. – № 3–4. – С. 119.
20. Листи до Михайла Коцюбинського : в 3 т. – 2002. – Т. 1. – К. : Укр. пропілеї, 2002. – 367 с. ; Т. 2. – Ніжин : ТОВ ВКП “Аспект”, 2002. – 343 с. ; Т. 3. – Ніжин : ТОВ ВКП “Аспект”, 2002. – 480 с.
21. Листи М. М. Коцюбинського до О. І. Аплаксіної / передм. й упор. І. І. Стебуна. – К. : Вид-во АН УРСР, 1938. – 342 с.
22. Лотман Ю. Текст у тексті / Ю. Лотман // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. М. Зубрицької. – Л. : Літопис, 1996. – С. 430–441.
23. Маслова В. А. Лингвокультурология : учеб. пособие для студ. высш. учеб. завед. / В. А. Маслова. – М. : Академия, 2001. – 208 с.

24. *Мацько Л. І.* Дискурсивний аналіз тексту [Електронний ресурс] / Л. І. Мацько. – Режим доступу: www.ukrlit.vn.ua/article/1289.html.
25. *Мацько Л. І.* Стилїстика української мови : підручн. / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько. – К. : Вища шк., 2003. – 462 с.
26. *Міяковський В. М.* Коцюбинський в його листах / В. Міяковський // Книгарь : літопис українського письменства. – К., 1919. – Число 22 (червень). – С. 1441–1448.
27. *Новикова Ю. В.* Етикетне вираження вибачення і подяки в епістолярії Лесі Українки і Михайла Коцюбинського / Ю. В. Новикова // Лінгвістичні студії : зб. наук. пр. / укл. А. Загнітко (наук. ред.) та ін. – Вип. 11 : у 2 ч. – Ч. 2. – Донецьк : Дон ДУ, 1999. – С. 619–624.
28. *Пилинський М. М.* Мовна норма і стиль / М. М. Пилинський. – К. : Наук. думка, 1976. – 288 с.
29. *Рамазанова Е.* Засоби вираження прохання в епістолярії М. Коцюбинського / Е. Рамазанова // Лінгвістичні студії : зб. наук. пр. / укл. А. Загнітко (наук. ред.) та ін. – Вип. 5.– Донецьк: Дон ДУ, 1999. – С. 294–296.
30. *Русанівський В. М.* Історія української літературної мови : підручник / В. М. Русанівський. – К. : АртЕк, 2001. – 329 с.
31. *Селіванова О. О.* Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми : підручник / О. О. Селіванова. – К. ; Полтава : Довкілля, 2008. – 712 с.
32. *Селіванова О. О.* Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – К. ; Полтава : Довкілля, 2006. – 716 с.
33. *Статєєва В. І.* Українські письменники про проблеми літературної мови та мовознавства кінця ХІХ – початку ХХ ст. (на матеріалах спадщини М. Коцюбинського, Лесі Українки, Бориса Грінченка та ін.) / В. І. Статєєва. – Ужгород : Патент, 1997. – 408 с.
34. *Стебун И. И.* История одной потаенной любви. Документальное повествование / И. И. Стебун. – Донецк : Лебедь, 1999. – 318 с.
35. *Степанов Ю. С.* Концепты. Тонкая плѣнка цивилизации / Ю. С. Степанов. – М. : Языки славянских культур, 2007. – 248 с.
36. *Яворська Г. М.* Прескриптивна лінгвістика як дискурс : мова, культура, влада / НАН України ; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : ВІПОЛ, 2000. – 288 с.
37. *Wierzbicka A.* English: Meaning and culture / A. Wierzbicka. – New York : Oxford University Press, 2006. – 368 p
38. *Wierzbicka A.* Evidence, Experience, and Sense: The hidden cultural legacy of English / A. Wierzbicka. – New York : Oxford University Press, 2009. – 472 p.
39. *Wierzbicka A.* Semantyka. Jednostki elementarne i uniwersalne / A. Wierzbicka ; przekład z języka angielskiego Adam Głás, Krzysztof Korzyk – rozdział 4, Ryszard Tokarski – rozdział 10. – Lublin : Wydawnictwo uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2006. – 535 s.

Стаття надійшла до редколегії 27.10.2011

Прийнята до друку 30.11.2011

**CULTURAL AND HISTORICAL COMPONENT IN EPISTOLARY
TEXT OF M. M. KOTSYUBYNSKYI (THEORETICAL REMARKS)**

Anatolii NAIRULIN

*Luhansk National University named after Taras Shevchenko,
Department of Ukrainian Philology and General Linguistics,
Ul. Oboronnaya, 2, Luhansk, Ukraine, 91011,
e-mail: kaf.filol.lny@yandex.ua*

The article deals with the analysis of expression of the cultural and historical component in the epistolary text of M. M. Kotsyubynskyi. It has been stated that the cultural and historical component is expressed in two aspects, namely the linguistic and the culturological ones, and it contains important cultural and historical information about a certain epoch.

Key words: epistolary text, cultural and historical component, cultural and historical information.

**КУЛЬТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИЙ КОМПОНЕНТ В ЭПИСТОЛЯРИИ
М. М. КОЦЮБИНСКОГО
(ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ЗАМЕЧАНИЯ)**

Анатолий НАЙРУЛИН

*Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко,
кафедра украинской филологии и общего языкознания,
ул. Оборонная, 2, Луганск, Украина, 91011,
e-mail: kaf.filol.lny@yandex.ua*

В статье рассмотрено выражение культурно-исторического компонента в эпистолярии М. М. Коцюбинского. Акцентировано, что культурно-исторический компонент в эпистолярном тексте проявляется в двух аспектах – лингвистическом и культурологическом – и содержит важную культурно-историческую информацию об определенной эпохе.

Ключевые слова: эпистолярный, культурно-исторический компонент, культурно-историческая информация.